

Handreiking: Toelating studenten uit het Caribisch gebied tot mbo-opleidingen

Gevalideerd door: het Ministerie van OCW

Datum: februari 2023

Contact: onderwijsenexaminering.nl / info@kennispuntmbo.nl

Met enige regelmaat ontvangen we vragen van mbo-scholen, studenten of hun ouders, begeleiders en scholen in het Caribisch gebied over de toelating van Caribische studenten tot het mbo-onderwijs in het Europese deel van Nederland. In deze handreiking wordt een aantal zaken ten aanzien van Caribische diploma's, toelatingsrecht, aanmelding en inschrijving nader toegelicht.

1. Wat is de staatkundige verhouding BES-eilanden en de CASt-landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden?¹

BES-eilanden

Op 10 oktober 2010 werd het land de Nederlandse Antillen opgeheven. Vanaf dat moment zijn de drie eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de "BES-eilanden") bijzondere gemeenten van Nederland. Zij maken onderdeel uit van het land Nederland. Sindsdien bestaat Nederland daardoor uit een Caribisch deel (ook wel Caribisch Nederland) en een Europees deel (ook wel Europees Nederland)². Het onderwijs in Caribisch Nederland maakt deel uit van het Nederlandse onderwijsstelsel, en valt onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid. Dat geldt ook voor de van de Europees Nederland verschillende onderwijsinrichting en examens die op de scholen op Saba en Sint Eustatius bestaan³. Afhankelijk van het diploma dat studenten in Caribisch Nederland hebben behaald, kunnen zij toelatingsrecht tot het mbo in Europees Nederland hebben. Dit toelatingsrecht wordt verder toegelicht bij vraag 2.

CASt-landen

Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn sinds 2010 autonome landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Samen met Nederland vormen de CASt-landen één koninkrijk dat dus uit vier landen bestaat. Het onderwijs op Aruba, Curaçao en Sint Maarten maakt, anders dan het onderwijs op de BES-eilanden, geen deel uit van ons (onderwijs)stelsel en valt niet onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid. Een diploma behaald in één van deze drie landen geeft geen automatisch toelatingsrecht tot het mbo in Europees Nederland⁴. Dat betekent niet dat deze studenten niet toegelaten zouden *mogen* worden, maar de mbo-school *moet* aan de hand van een individueel

¹ Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/vraag-en-antwoord/waaruit-bestaat-het-koninkrijk-der-nederlanden>

² Om het onderscheid te benadrukken wordt ook wel de term Europees Nederland gebruikt. In wetgeving wordt de langere term "het Europese deel van Nederland" gehanteerd. In dagelijks gebruik wordt vaak Nederland gezegd en geschreven waar eigenlijk alleen het Europese deel van Nederland wordt bedoeld.

³ Sinds 1 augustus 2021 zijn de vo-scholen op Saba en Sint Eustatius volledig overgestapt op de onderwijsinrichting en examens van de Caribbean Examination Council (CXC). Dit wordt nader toegelicht in paragraaf 2.

⁴ Op grond van artikel 2a Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs bestaat er toelatingsrecht voor diploma's behaald op de BES-eilanden. Diploma's behaald in de CASt-landen zijn niet in deze regeling opgenomen. Hierin wijkt de mbo-regelgeving af van de ho-regelgeving: op grond van artikel 1.4 van de Regeling aanmelding en toelating tot het hoger onderwijs bestaat er toelatingsrecht tot het hoger onderwijs voor diploma's behaald in de CASt-landen.

toelatingsonderzoek bepalen of de student toegelaten kan worden. Ook mag de mbo-school naar aanleiding van het toelatingsonderzoek van de student vereisen dat deze bijvoorbeeld zijn Nederlandse taalvaardigheid verbetert als uit het toelatingsonderzoek blijkt dat dit noodzakelijk is om de studie succesvol te kunnen volgen.

Studenten uit deze drie landen komen wel in aanmerking voor studiefinanciering op grond van de Wet studiefinanciering 2000 mits zij aan de in deze wet gestelde voorwaarden voldoen, zoals het hebben van de Nederlandse nationaliteit en leeftijdsgrens 18-30 jaar.

Jaarlijks komen tussen de 500 en 600 studenten uit de Caribische delen van ons koninkrijk naar Europees Nederland voor het volgen van een mbo-opleiding. Van hen komt een relatief klein deel (minder dan 10%) uit Caribisch Nederland. Voor deze relatief kleine groep studenten uit Caribisch Nederland is er sprake van toelatingsrecht tot het mbo mits hun opleiding en diploma's voldoen aan bepaalde voorwaarden.⁵ Dit toelatingsrecht wordt in de volgende paragraaf nader toegelicht.

2. Hoe ziet het onderwijssysteem eruit, en wat betekent dit voor het toelatingsrecht tot het mbo van studenten uit het Caribisch gebied?

De vooropleidingseisen vastgelegd in artikel [8.2.1 Web](#) geven toelatingsrecht tot mbo-opleidingen als bedoeld in [artikel 8.1.1b en 8.1.1c Web](#). In dit artikel 8.2.1 wordt een aantal diploma's opgesomd die toelatingsrecht geven, maar wordt ook verwezen naar bij ministeriële regeling aangewezen andere diploma's. Dat betreft de [Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs](#).

Bonaire - onderwijssysteem

De onderwijswetgeving voor het voortgezet onderwijs op Bonaire valt onder de Wet op het voortgezet onderwijs 2020 ([Wvo 2020](#))⁶. Deze wet geldt voor zowel het Europese als het Caribische deel van Nederland. Hoewel er in de wet nog wel enkele specifieke bepalingen zijn die alleen op Caribisch Nederland betrekking hebben of juist niet voor Caribisch Nederland gelden, zijn de diploma's behaald op Bonaire geheel gelijk aan diploma's behaald in Europees Nederland. Een vmbo-, mavo-, havo- of vwo-diploma verstrekt op Bonaire, is daarmee hetzelfde als in Europees Nederland en geeft ook dezelfde toelatingsrechten tot het mbo of ho in Europees Nederland.

Bonaire – betekenis voor toelatingsrecht

Het mbo op Bonaire daarentegen valt nog onder specifieke onderwijswetgeving die alleen van toepassing is op Bonaire. Dit betreft de [Wet educatie en beroepsonderwijs BES](#) (Web BES).⁷ Sinds 1 augustus 2021 is in de Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs geregeld dat mbo-diploma's verstrekt op Bonaire ook **toelatingsrecht** tot vervolgonderwijs in Europees Nederland geven. Daarmee zijn deze diploma's voor wat betreft het toelatingsrecht gelijk getrokken met mbo-diploma's die behaald zijn in Europees Nederland.

Let op: Hierbij wordt **één uitzondering** gemaakt: mbo-diploma's die zijn behaald bij een opleiding waarin het onderwijs niet in het Nederlands werd verzorgd, zijn uitgesloten van het toelatingsrecht. Op

⁵ Artikel 2a Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs.

⁶ De Wvo BES werd met ingang van 1 augustus 2022 ingetrokken. Vanaf die datum valt het vo-onderwijs in Caribisch Nederland onder de Wvo 2020. Diploma's op grond van de voormalige Wvo BES hebben overigens dezelfde civiele waarde als diploma's op grond van de Wvo 2020.

⁷ Er is een wetsvoorstel in voorbereiding om, in navolging van het voortgezet onderwijs, ook de wetgeving voor het beroepsonderwijs onder één wet te brengen die zowel in Europees als in Caribisch Nederland van toepassing zal zijn. Beoogde inwerkingtreding van deze wet is augustus 2024 of later (afhankelijk van het verloop van het wetstraject).

Bonaire wordt de mbo-1 opleiding en ook sommige mbo-2 opleidingen in het Papiaments (als instructie- en examentaal) aangeboden⁸. Studenten die deze Papiamentstalige opleidingen volgen hebben een zeer beperkte Nederlandse taalvaardigheid waardoor doorstroom naar het onderwijs in Europees Nederland moeilijk is. Voor deze gediplomeerden geldt dat zij wel toegelaten mogen worden tot een mbo-opleiding in Europees Nederland, maar geen automatisch toelatingsrecht hebben. Dat betekent dat de school een toelatingsonderzoek moet verrichten en op grond daarvan kan besluiten de student al dan niet toe te laten. Ook mag de school van de student eisen dat deze zijn/haar Nederlandse taalvaardigheid verbetert. Voor zover bekend is, heeft deze doelgroep geen interesse om in Europees Nederland te studeren en zal het in de praktijk niet gauw voorkomen dat iemand na het afronden van een Papiamentstalige opleiding zich aanmeldt bij een Europees Nederlandse mbo-school.

Sint Eustatius en Saba - onderwijssysteem

Het voortgezet onderwijs op deze twee eilanden valt ook onder de Wvo 2020, maar ziet er toch volledig anders uit dan het voortgezet onderwijs op Bonaire of in Europees Nederland. Op Saba en Sint Eustatius worden namelijk de onderwijsinrichting en examens van de Caribbean [Examinations Council \(CXC\)](#) gevolgd. Het onderwijs is Engelstalig en de onderwijsinrichting is meer op het Anglicaanse systeem gestoeld. Dit CXC-onderwijs wordt in diverse, veelal Engelstalige, Caribische landen aangeboden. In het [Besluit Saba Comprehensive School en Gwendoline van Puttenschool BES](#) ("CXC-Besluit"), dat op 1 augustus 2021 in werking is getreden, zijn de specifieke kaders voor het CXC-onderwijs op deze twee scholen vastgelegd.

Kort samengevat kent het voortgezet onderwijs onder de CXC een algemene onderbouw van 3 jaar, gevolgd door een bovenbouw van 2 jaar waarin òf een algemeen vormende richting wordt gevolgd (de Caribbean Secondary Education Certificate, CSEC) òf een beroepsgerichte richting (de Caribbean Vocational Qualification, CVQ). Studenten die de CXC-examens met goed gevolg afleggen ontvangen een CSEC-certificaat of een CVQ-certificaat. Deze certificaten zijn niet één op één met een Europees Nederlands diploma te vergelijken. Een student die minimaal vijf CSEC-certificaten heeft behaald heeft, afhankelijk van de behaalde cijfers, een vergelijkbaar kennis- en vaardighedeniveau als een student die een havodiploma (combinatie van hogere CSEC-cijfers) of mavodiploma (ook minder hoge CSEC-cijfers) heeft behaald. Het CVQ-onderwijs is sterk beroepsgericht en lijkt qua opzet enigszins op mbo-onderwijs. In het CXC-systeem vallen de CVQ-niveaus 1 en 2 onder het voortgezet onderwijs.

Studenten die een CSEC-certificaat met combinatie van hogere cijfers hebben behaald kunnen vervolgens binnen het CXC-onderwijs nog twee jaar doorleren voor een Caribbean Advanced Proficiency Examination (CAPE). Na het behalen van het CAPE examen is het kennis- en vaardighedeniveau vergelijkbaar met dat van een student met een Nederlands vwo-diploma.

Sint Eustatius en Saba – betekenis voor toelatingsrecht

Omdat het onderwijs en de examens in het Engels worden verzorgd en Nederlands als verplicht vak weliswaar wordt aangeboden door de scholen op Saba en Sint Eustatius, maar niet meetelt voor het behalen van CXC-certificaten, geven deze certificaten **geen automatisch toelatingsrecht** tot vervolgonderwijs in Europees Nederland. Een mbo-school mag de student op basis van deze

⁸ Er is een wetsvoorstel in behandeling bij de Eerste Kamer (Kamerstukken I 2021/22, 35983) op grond waarvan voor specifieke doelgroepen ook opleidingen op niveau 3 en 4 in het Papiaments verzorgd mogen worden. Van deze doelgroepen is het niet aannemelijk dat zij naar Europees Nederland komen voor een vervolopleiding. Maar mochten zij zich toch voor een vervolg in het mbo in Europees Nederland melden, dan geldt voor hen niet het automatisch toelatingsrecht.

certificaten wel toelaten maar is dat niet verplicht. In dit geval gelden dezelfde regels als voor andere studenten die geen beroep kunnen doen op het toelatingsrecht. Oftewel, een mbo-school dient dan een individueel toelatingsonderzoek te verrichten op basis waarvan tot al dan niet toelaten kan worden besloten. Ook mag de school van de student vereisen dat hij zijn Nederlandse taalvaardigheid verbetert.

Let op: In artikel 24 van het CXC-Besluit is vastgelegd dat de studenten een schooldiploma ontvangen indien zij naast het behalen van een vastgesteld aantal CAPE-, CSEC- of CVQ-certificaten óók een bepaald examen Nederlandse taal ("verdiepend vak Nederlands") hebben behaald. Deze schooldiploma's geven **wèl toelatingsrecht** tot vervolgonderwijs in Europees Nederland⁹. Dat toelatingsrecht is vastgelegd in de [Regeling aanmelding en toelating tot het hoger onderwijs](#) (Ratho) en de Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs en ziet er als volgt uit:

- Schooldiploma waaruit blijkt dat de student minimaal zes CAPE-vakken heeft afgerond met grades I, II of III, en daarnaast een voldoende heeft behaald voor een examen Nederlands op niveau B2 – toelatingsrecht vergelijkbaar als met vwo-diploma.¹⁰
- Schooldiploma waaruit blijkt dat de student minimaal vijf CSEC-vakken heeft afgerond met grades I, II of III, en daarnaast een voldoende heeft behaald voor een examen Nederlands op niveau B2 – toelatingsrecht vergelijkbaar als met havo-diploma.¹¹
- Schooldiploma waaruit blijkt dat de student minimaal vijf CSEC-vakken heeft afgerond met een andere combinatie van grades dan hierboven genoemd, en daarnaast een voldoende heeft behaald voor een examen Nederlands op niveau B2 – toelatingsrecht vergelijkbaar als met mavo-diploma.¹²
- Schooldiploma waaruit blijkt dat de student een CVQ certificaat op level 2 heeft behaald en daarnaast een voldoende voor een examen Nederlands op niveau B1 – toelatingsrecht vergelijkbaar als met een mbo-2 diploma.¹³

De Saba Comprehensive School en de Gwendoline van Puttenschool gaven ook vóór augustus 2021 al schooldiploma's af. Deze schooldiploma's voldoen niet aan de regelgeving zoals die sinds augustus 2021 is gaan gelten. De **oudere schooldiploma's** geven **geen automatisch toelatingsrecht**. Afgezien van de datum van afgifte zal op de oudere diploma's ook geen verwijzing te vinden zijn naar artikel 24 van het Besluit Saba Comprehensive School en Gwendoline van Puttenschool BES. De mbo-scholen kunnen op de cijferlijst bij deze oudere diploma's wel zien of de student ook het vak Nederlands heeft gedaan en met welk cijfer heeft afgerond. De school zou dit kunnen gebruiken om een inschatting te maken of betreffende student de gewenste mbo-opleiding qua Nederlandse taalvaardigheid zou moeten kunnen volgen.

⁹ In de Regeling Saba Comprehensive School en Gwendoline van Puttenschool is een model opgenomen voor de schooldiploma's.

¹⁰ Artikel 1.4 onderdeel a. van de Regeling aanmelding en toelating tot het hoger onderwijs

¹¹ Artikel 1.4 onderdeel b. van de Regeling aanmelding en toelating tot het hoger onderwijs

¹² Artikel 2a Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs

¹³ Artikel 2a Regeling aanwijzing diploma's beroepsonderwijs

Overzicht toelatingsrecht

Eiland waar diploma is verstrekt	Type diploma	Toelatingsrecht mbo in Europees Nederland	Uitzondering
Aruba, Curaçao en Sint Maarten	alle diploma's	nee	
Bonaire	alle diploma's	ja, volledig gelijk aan diploma's in Europees Nederland	Voor mbo-1 en mbo-2 diploma's geldt aanvullende eis dat de opleiding in het Nederlands (als instructie- en examenteel) moet zijn verzorgd.
Saba en Sint Eustatius	Certificaten CAPE, CSEC of CVQ	nee	
	Schooldiploma Gwendoline van Puttenschool of Saba Comprehensive School dat na 21 augustus 2021 is verstrekt en getuigt van:		
	minimaal zes vakken CAPE met grades I, II en III èn een voldoende voor het vak verdiepend Nederlands (B2 niveau)	ja, vergelijkbaar met vwo-diploma in Europees Nederland	
	minimaal vijf vakken CSEC met grades I, II, en/of III èn een voldoende voor het vak verdiepend Nederlands (B2 niveau).	ja, vergelijkbaar met havo-diploma in Europees Nederland	
	minimaal vijf vakken CSEC waarbij voor één of meer vakken een lagere grade dan I, II of III is behaald, èn een voldoende voor het vak verdiepend Nederlands (B1 niveau).	ja, vergelijkbaar met mavo-diploma in Europees Nederland	
CVQ level 2 behaald èn een voldoende voor het vak verdiepend Nederlands (B1 niveau).	ja, vergelijkbaar met mbo-2 diploma in Europees Nederland		

3. Moeten studenten uit de Caribische delen deelnemen aan de intakeactiviteiten?

Hoewel ook van studenten uit de Caribische delen van ons koninkrijk gevraagd mag worden aan intake-activiteiten deel te nemen, kunnen wij niet van hen verwachten dat zij voor deze intake-activiteiten naar Europees Nederland op- en neer vliegen. Veelal zijn deze (aankomende) studenten ten tijde van hun aanmelding nog woonachtig op één van de eilanden en verhuizen zij pas naar Europees Nederland wanneer zij ervan verzekerd zijn dat hun inschrijving is bevestigd. Artikel 8.0.4, zesde lid, van de Web¹⁴ vereist om die reden van mbo-scholen dat zij bij de organisatie van intakeactiviteiten rekening houden met deze specifieke situatie van Caribische studenten op een zodanige manier dat fysieke aanwezigheid bij de school niet vereist is om deel te kunnen nemen aan de intakeactiviteiten.

4. Kan je studenten uit de Caribische delen inschrijven zonder BSN?

In de Caribische delen van ons koninkrijk worden (nog) geen Burgerservicenummers (BSN) verstrekt.¹⁵ Caribische studenten kunnen pas een BSN aanvragen nadat zij naar Nederland zijn verhuisd.¹⁶ Het is voor deze studenten belangrijk dat de mbo-school de mogelijkheid van een aanmelding zonder BSN biedt. Artikel 8.1.1a, eerste lid, laatste zin, in samenhang met het derde lid van de WEB, biedt nadrukkelijk de mogelijkheid van inschrijving zonder BSN voor studenten die niet over een BSN beschikken omdat ze (nog) niet in Europees Nederland wonen. Dit geldt overigens ook voor studenten uit andere landen.

In de aanmeldfase zou daarop al moeten worden voorgesorteerd. De inschrijving of toelating mag niet afhankelijk worden gesteld van het hebben van een BSN als aannemelijk is dat een student geen BSN heeft. Het is een feit van algemene bekendheid dat studenten die bij aanmelding woonachtig zijn op de BES of CAS of België niet over een BSN zullen beschikken. In dat geval dient de school binnen 2 weken na het toelatingsbesluit aan DUO te melden dat er een student is ingeschreven zonder BSN. DUO is dan aan zet om de school van een onderwijsnummer voor deze student te voorzien. Aanbevolen wordt om in online aanmeldingsformulieren bij het veelal verplicht in te vullen veld "BSN-nummer" waardoor studenten zonder BSN vastlopen in dit formulier, ook duidelijke informatie op te nemen voor studenten zonder BSN over hoe zij hun aanmelding kunnen realiseren.

5. Welke begeleiding wordt door TuranGoeloe aan studenten gegeven?

Van mbo-scholen wordt verwacht dat zij studenten uit de Caribische delen van ons koninkrijk de nodige begeleiding bieden die ook aan andere (nationale en internationale) studenten wordt geboden. Van deze specifieke groep Caribische studenten is echter bekend dat zij over het algemeen met onvoldoende voorbereiding naar Europees Nederland komen en tijdens de studie te maken krijgen met een opeenstapeling van praktische knelpunten en emotionele uitdagingen, terwijl de nodige ondersteuning/een netwerk om op terug te vallen vaak ontbreekt. Het aandeel studenten dat uiteindelijk de studie succesvol afrondt is daardoor lager dan gemiddeld.

¹⁴ Het artikellid luidt als volgt: "Bij het vaststellen van de nadere regels treft het bevoegd gezag voor betrokkenen afkomstig uit de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba respectievelijk Aruba, Curaçao en Sint Maarten zodanige voorzieningen dat zij kunnen deelnemen aan de intakeactiviteiten zonder dat hun fysieke aanwezigheid op de school vereist is."

¹⁵ Het ministerie van BZK is voornemens op afzienbare termijn BSN nummers ook in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) te verstrekken. Voor de autonome landen (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) is dit niet aan de orde.

¹⁶ Het ministerie van OCW onderzoekt momenteel in samenspraak met het ministerie van BZK of aan Caribische studenten reeds in een eerder stadium een BSN nummer verstrekt zou kunnen worden door DUO. Maar vooralsnog is deze mogelijkheid nog niet gerealiseerd.

Gelet op deze problematiek heeft het ministerie van OCW opdracht gegeven aan de organisatie [TuranGoeloe](#) om studenten uit Caribisch Nederland (i.e. Bonaire, Sint Eustatius en Saba) die naar Europees Nederland komen voor een voltijdse mbo- of ho-opleiding, te begeleiden. De begeleiding die TuranGoeloe biedt betreft:

- Begeleiding voorbereiding vertrek
- Regelen vlucht naar Europees Nederland
- Centrale ontvangst en vervoer
- Verzekeringen afsluiten voor/met de studenten
- Regionale ontvangst en regelen van formaliteiten
- Regelen huisvesting
- Ondersteuning gedurende het eerste studiejaar
- Overbruggingsfinanciering voor de periode dat er nog geen studiefinanciering wordt ontvangen

Studenten zijn niet verplicht zich door TuranGoeloe te laten begeleiden. Zij ontvangen op grond van de [Wet studiefinanciering BES](#) een zogenoemde “opstarttoelage” waaruit zij de reële kosten die TuranGoeloe voor hen maakt, aan deze organisatie kunnen vergoeden. Zij kunnen er ook voor kiezen alles zelf te regelen.

Voor studenten uit de andere landen van ons koninkrijk (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) bestaan er wel mogelijkheden voor begeleiding door daarin gespecialiseerde organisaties, maar studenten dienen dit zelf te regelen. Studenten uit deze landen komen ook niet in aanmerking voor de opstarttoelage die studenten uit Caribisch Nederland ontvangen. Soms komen zij in hun eigen land in aanmerking voor een aanvulling op de studiefinanciering en/of voor begeleiding, maar dat verschilt per land en geldt meer in het ho dan in het mbo.